

¡BOMBA!

Inaugurar era urgente,
mas no se previó el inicio;
y antes de entrar en servicio
el puente se tomó el *puente*.

K'uintsil

Martes 5 de mayo de 2026

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 11 · NÚMERO 2716 · www.lajornadamaya.mx

Kex 2 mil paalal ku k'íimil sáansamal yóok'ol kaab tumen k'aschaja'an iik' ku yúuts'benta'al: Unicef

Ti' yóok'ol kaabe', yaan kex 2 mil paalal ma' u chuk jo'op'éel u ja'abile', máaxo'ob ku k'íimil sáansamal yóok'olal u kóontaminasyonil iik', ts'o'okole' ti' lajuntúul paalal yéetel táankelemo'ob yaan tak 15 u ja'abile', kex bolontúul -lela' ku chukik kex mil 800 miyoonesé- ku yúuts'bentiko'ob p'oolusyon ambiental, ts'o'oke' lela' ku beetik u p'áatal ich sajbé'entsil u toj óolal yéetel u kuxtalo'ob, beey úuchik u ya'alal tumen Fondo de Naciones Unidas para la Infancia (Unicef).

Yóok'olal le je'elo', u múuch'kabilo'ob yóok'ol kaab, je'el bix International Council on Clean Transportation (ICCT) yéetel Instituto de Políticas para el Transporte y el Desarrollo (ITDP) México ku ya'aliko'ob wa ka yanak uláak' tráansporteesil elektriikóo, ti'al u meyaj beey puublikóo yéetel ti'al u biinsa'al paalal tu

najilo'ob xook, je'el bix taaxise', je'el u yáantaj ti'al u p'íitichajal u niibesil kóontaminasyon te'el kaajo'obo'.

Tu noj lu'umil Méxicoe', yaan ba'alo'ob ts'o'ok u beeta'al yóok'olal le je'ela', tu ya'alaj múuch'kabo'ob, tumen walkila', leti'e' kamp'éel noj lu'um ich Latinoamérica yéetel Caribe, tumen leti'e' tu'ux maas jach ya'ab autobuses elektriikos yaan. Le beyka'aj yano'obo' tu béeytal u yéensiko'ob maanal 660 mil u tóoneladasil CO2. Le je'ela' óoli' je'ex ka ch'éenek u k'abéetkunsal 143 mil u p'éel koocheob ichil jump'éel ja'ab, lelo' ku ye'esik jach tuláakal u paarkeil beikulaar Chilpancingo, Guerrero, yanchaj tu ja'abil 2023.

Múuch'kabilo'obe' tu ya'alaj koocheob elektriiko'obe' ku p'íitkunsiko'ob ichil 60

yéetel 70 por sientou u éemisyoonesil gaases k'askúuntiko'ob iik' tu k'iintsilo'ob uts u meyaj, ts'o'okole' ku p'íitkunsiko'ob xan seten juum yaan kex yóok'ol 40 por siento, wa maanal ti'.

Unicefe' ku ya'alik wa ka ya'abkunsal tráansporte elektriikoe' je'el u p'íitkunsal u k'askúunta'al kúuchilo'ob tu'ux ku báaxal, ku xímbal wa ku xook paalal.

Ku ya'aliko'obe' yóok'olal beyka'aj u ka'anlilo'obe' "paalale' ku yúuts'bentiko'ob u buuts'il le koocheobo', le beetik maas ya'ab u yokol tu wiinkulalo'ob keetel yéetel le beyka'aj ku yúuts'bentik nojoch máak. U pulmoonese' sáansamal u kaxtik bix u ba'atel yéetel le iik'o'".

Carolina Gómez Mena / P 26
Oochel Reuters

